

Nowy, ogólnodostępny skwer, służący wypoczynkowi i wydarzeniom społeczno-kulturalnym

Skwer zlokalizowany jest na terenie dawnego cmentarza św. Bernardyna, co potwierdziły badania archeologiczne przeprowadzone w 2020 r.

SKWER WROCŁAWIANEK

W centrum Wrocławia, w sąsiedztwie Muzeum Architektury, Panoramy Raclawickiej i Akademii Sztuk Pięknych, powstał nowy skwer, który ma szansę stać się zieloną wizytówką tej części miasta. Nazwa oddaje hołd kobietom, które w szczególny sposób wpisały się w historię Wrocławia.

We Wrocławiu w ostatnich latach zaszło wiele zmian w zakresie polityki społecznej, klimatycznej, zieleni oraz mobilności. Z inicjatywy prezydenta Wrocławia Jacka Sutryka rewaloryzacja skweru przy ul. Bernardyńskiej jak w soczewce miała obrazować te zmiany. Po konsultacjach społecznych na terenie dotychczas użytkowanym jako parking zaprojektowano ogólnodostępny skwer, służący wypoczynkowi i wydarzeniom społeczno-kulturalnym. Stał się poligonem doświadczalnym dla tzw. zazieleniania czy odbetonowywania, które służą redukcji MPWC (miejskiej powierzchniowej wyspy ciepła) i racjonalnej gospodarce wodami opadowymi.

HISTORIA MIEJSCA

Skwer zlokalizowany jest na terenie dawnego cmentarza św. Bernardyna (XV–XVIII w.), co potwierdziły badania archeologiczne przeprowadzone w 2020 r. Odkryto wówczas fragment nekropolii przykościelnej po północnej stronie kościoła pod wezwaniem św. Bernardyna. W trakcie wykopalisk, poza miejscami pochówku, odsłonięto fragmenty dzwonnicy z 1603 r., odcinek muru cmentarnego oraz dawną kloakę. Kres nekropolii nastąpił ok. 1755 r. w związku z edyktem króla Prus Fryderyka II, nakazującym przenoszenie cmentarzy poza obwód miejskich fortyfikacji. Młodsza część pola grzebalnego istniała do połowy

POD PATRONATEM:

Stowarzyszenie
Architektury
Krajobrazu

XIX w., po czym miejsce wypełniła zabudowa mieszkalna. Pierwotnie obszar zajmował zespół budynków z końca XV w., złożony z dawnego kościoła św. Bernardyna i klasztoru Bernardynów. Bernardyni wzniesli także szpital św. Hioba, który nie przetrwał do czasów obecnych. Wprowadzenie w części klasztoru już w 1928 r. funkcji muzealnej otworzyło nową kartę w dziejach tego miejsca. W czasie działań wojennych w 1945 r. doszło do zniszczenia prawie całej zabudowy. Zatarł się również pierwotny układ urbanistyczny tej dzielnicy Wrocławia. Zastąpiła go nowa zabudowa, wznoszona sukcesywnie w zależności od potrzeb użytkowych. Odbudowa zespołu pobernardyńskiego prowadzona była w latach 1949–1974. W 1960 r. oddano do użytku południowo-zachodnie skrzydło klasztoru, w którym swoją siedzibę znalazło biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków. Od lat 60. XX w. na fragmencie placu przy ul. św. Jana Kapistrana sukcesywnie gromadzono również detale i elementy kamieniarki, które w większości pochodziły z wykopów budowlanych i archeologicznych, a także w niewielkiej części z rozbiórek lub przebudowy budynków z terenu Wrocławia. Duży zasób kamieniarki pochodził z wielkiego wykopu pod zlokalizowaną w pobliskim sąsiedztwie Galerię Dominikańską.

W 2008 r. gm. Wrocław zorganizowała międzynarodowy konkurs na opracowanie koncepcji architektonicznej Muzeum Sztuki Współczesnej, którego budowę planowano w miejscu skweru.

Z X S. ROZALSKI

Poprzez linearny układ wzoru posadzki podkreślono detal architektoniczny dawnego kościoła św. Bernardyna

Zamawiający: Gmina Wrocław – Zarząd Zieleni Miejskiej we Wrocławiu

Projektant: Creoproject Bartosz Żmuda wraz z zespołem (koncepcja, projekt budowlany), PM Projekt (projekt wykonawczy), ISBA Grupa Projektowa Joanna Styrylska

Architektura krajobrazu: a+f projektowanie przestrzeni Angelika Kuśmierczyk-Jędrzak, Agnieszka Kurzyk

Wykonawca: Park-M Poland

Okres realizacji: 2019–2020

Koszt: 3,1 mln zł

Lokalizacja: ul. Bernardyńska, J.E. Purkyniego, J. Styki, W. Kossaka, J. Kapistrana we Wrocławiu

Laureatem konkursu został Mirosław Nizio z pracowni Nizio Design International, jednakże realizacja nie doszła do skutku.

Przed przystąpieniem do rewaloryzacji skwer miał formę placu, zaprojektowanego przez architekta Zygmunta Wręczyckiego. Powstał wtedy znany do tej pory układ komunikacyjny, stopniowo uzupełniany zielenią wysoką. W latach 90. XX w. w centralnej części placu posadzono katalpy, które obecnie są charakterystyczne dla tego miejsca.

WIELOFUNKCYJNA PRZESTRZEŃ

Główną ideą projektu było stworzenie zielonej przestrzeni, która będzie wykorzystywana przez mieszkańców w wieloraki sposób. W 2019 r. Zarząd Zieleni Miejskiej zlecił przygotowanie koncepcji nowego zagospodarowania działki. Dokumentacja, będąca efektem prac kilku zespołów projektowych, zakładała stworzenie miejsca spotkań dla mieszkańców, które stałoby się dodatkową „oazą zieleni” w centrum miasta. Zastosowane rozwiązania projektowe odpowiadały na oczekiwania sformułowane podczas przeprowadzonych wcześniej konsultacji

społecznych w zakresie infrastruktury technicznej, wartości historycznej, względów ekologicznych oraz oferty społeczno-kulturalnej. Z uwagi na wpis obszaru do rejestru zabytków prace prowadzono pod stałym nadzorem służb konserwatorskich.

Projektanci zaplanowali przebudowę układu komunikacyjnego oraz powiązanie kompozycyjne i funkcjonalne z zespołem pobernardyńskim, w którym obecnie mieści się jedyne w Polsce Muzeum Architektury. Poprzez linearny układ wzoru posadzki podkreślono detal architektoniczny dawnego kościoła św. Bernardyna. Wprowadzono także możliwość czasowych ekspozycji dzieł sztuki. Historię miasta zaakcentowano poprzez stworzenie lapidarium, w którym zaprezentowano część artefaktów przez lata kolekcjonowanych wzdłuż ul. Kapistrana, a także przy pomocy tablic informacyjnych o historii miejsca.

Wartości ekologiczne wyrażono w nowych nasadzeniach zieleni, które niemal dwukrotnie zwiększyły liczbę dotychczas posadzonych drzew. Szatę roślinną uzupełniono krzewami i bylinami. Ekologiczne podejście do kształtowania przestrzeni odzwierciedla również większa ilość powierzchni biologicznie czynnych, lokalne zagospodarowanie wód opadowych oraz kompozycje rabat o walorach biocenotycznych z pożytkiem dla pszczoł i małych ptaków. W odniesieniu do oferty społeczno-kulturalnej skwer stał się miejscem wypoczynku, niedużej rekreacji oraz placem pod czasowe ekspozycje wystaw, organizowanych m.in. przez Muzeum Architektury i Akademię Sztuk Pięknych. Teren zagospodarowano nowymi, wygodnymi ścieżkami, małą architekturą, oświetleniem oraz iluminacjami. Wykonano system nawadniania oraz automatyczną toaletę publiczną.

Zakres prac w zieleni obejmował: gospodarkę drzewostanem, posadzenie drzew liściastych (85 szt.), krzewów (876 szt.), bylin (6087 szt.), traw ozdobnych (1470 szt.), roślin okrywowych (938 szt.), roślin cebulowych (16 745 szt.), montaż zielonych paneli z bluszczu (21,5 m²) oraz założenie nowych trawników (2701 m²). Prace przyrodnicze uwzględniały montaż domków dla owadów (5 szt.) oraz budek dla ptaków (6 szt.).

WIZYTÓWKA CZĘŚCI MIASTA

Finalnie wykreowano pełną zieleni, kameralną przestrzeń o wysokich walorach architektonicznych, która jest wizytówką tej części miasta oraz przedłużeniem parku Juliusza Słowackiego. Jest to zwieńczenie działań rewaloryzacji w zgodzie ze współczesnymi potrzebami. Miejsce zyskało nazwę skwer Wrocławianek, co stanowi hołd dla kobiet, które w szczególny sposób wpisały się w historię miasta. W 2021 r. skwer stał się częścią czasowej wystawy Strzegomskiego Biennale Rzeźby w granicie, co może być dopełnieniem zaplanowanych funkcji ekspozycyjnych. W tym samym roku realizacja została nagrodzona w konkursie „Piękny Wrocław”, w kategorii przestrzeń publiczna.

SZYMON ROZALSKI

Stowarzyszenie Architektury Krajobrazu
Zarząd Zieleni Miejskiej we Wrocławiu

MONIKA PEC-ŚWIĘCICKA

Zarząd Zieleni Miejskiej we Wrocławiu

Źródła dostępne są na stronie internetowej: www.portalkomunalny.pl/plus